

שׁוֹת בְּהִלְכָה לְשׁוֹלְחַן שֶׁבֶת

מאת הרב משה חיים חנונו שליט"א

גיליון מס' 128

דיני יציאה לדרך בערב שבת

בגמרא במסכת סוכה¹ מובא הדין שאסור לאדם ללכת בערב שבת יותר משלוש פרסאות². הטעם לכך הוא החשש שמא יגיע האדם למקום האירות בשעה מאוחרת, ובני ביתו או מארחיו לא יספיקו להכין עבורו את צורכי השבת כראוי. כפי שכתב הרמב"ם (פרק ל מהלכות שבת הלכה יא): "אסור לו לאדם שהלך בערבי שבתות יותר משלוש פרסאות מתחילת היום, כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב, ויכין סעודה לשבת. שהרי אין אנשי ביתו יודעים שהיום יבוא כדי להכין לו. ואין צריך לומר אם היה מתארח אצל אחרים, שהוא מביישם, מפני שלא הכינו לו דבר הראוי לאורחים."³

גם בימות הקיץ הארוכים כתבו הפוסקים שאין היתר ללכת יותר משלוש פרסאות. כיון שחכמים לא חילקו בתקנתם בין ימות השנה, כשם שלא חילקו בין אדם ההולך בדרך קלה לקשה, או בין מישור להרים ובקעות⁴.

שהודיעו על כוונתם להגיע להתארח בשבת, מותר להם לצאת בערב שבת אפילו לדרך רחוקה, אף אם יגיעו רק סמוך לשבת.⁵

מכל מקום, יש להימנע מלצאת לדרך רחוקה בערב שבת באופן שגורם להגיעה סמוך ממש לשבת מחשש לחילולי שבת שעלולים להיגרם בעקבות עיכובים ותקלות בדרך (פקקים, תקלות רכב). כמו כן, אסור בהחלט לשכור נהג יהודי (מונית) באופן שבו הגעה סמוך לשבת תגרום לו לחלל שבת לצורך חזרתו⁶.

ולכן כתבו האחרונים לשער לשכלל הפחות יש לתכנן כך שיגיע למחוז חפצו שעה לפני כניסת שבת⁷. ומנהג חסידות שלא לנסוע כלל בערב שבת מחוץ לעיר אחר חצות היום⁸.

דיני קביעת סעודה בערב שבת

אסור לקבוע ולעשות בערב שבת סעודה גדולה שאינו רגיל בה בשאר ימות השבוע⁹. הטעם לאיסור: משום כבוד השבת - שיכנס האדם לשבת כשהוא תאב לאכול את סעודת ליל שבת. ואם יאכל סעודה גדולה שאינה רגילה בבוקר (או במשך היום), הרי שלא יאכל בלילה לתיאבון. ויש שכתבו שהאיסור נובע מחשש שמא יתעסקו בטרדת הסעודה ולא יספיקו להכין את צורכי השבת¹⁰. בגמרא מובא כי שתי משפחות נעקרו מהעולם רח"ל, ואחת מהן נעקרה משום שקבעה סעודה בכל ערב שבת¹¹.

בנוגע למתארחים בבתי מלון, הרי שבחדר האוכל מוגש שפע רב ומגוון מנות שאין האדם רגיל בהן בביתו בימי החול, ולכאורה אכילה זו נחשבת ל"סעודה שאינו רגיל בה" האסורה כל היום כולו, ואפילו בשעות הבוקר המוקדמות, וזאת משום כבוד השבת - כדי שייכנס לשבת כשהוא תאב לאכול¹².

אולם, יש שכתבו שמאחר וזמן ארוחת הבוקר במלון קצובה לשעות מסוימות, אין חשש שמא תימשך הסעודה עד סמוך לשבת, ועל כן מותר לסעוד שם גם סעודה כזו. שכן עיקר טעם האיסור לסעודה שאינו רגיל בה הוא החשש שמא ייגרר בסעודתו זמן רב וייכנס לשבת כשהוא שבע, אך במקום שבו רדאי יסיים סעודתו מוקדם ויהיה תאב לאכול בערב - יש להקל¹³.

1 סוכה מ"ד ע"ב.
2 שיעור פרסה: הגדרת הפרסה: פרסה היא ארבעה מילין. מיל הוא אלפיים אמה, ולכן פרסה היא שמונת אלפים אמה (משנה ברורה סימן קי"א ס"ק לא). שיעור החמץ של מיל (דעות שונות): יש אומרים שזמן הליכת מיל הוא 18 דקות (משנה ברורה סימן צב ס"ק; סימן תנט ס"ק טו). לפי דעה זו, זמן הליכת פרסה (ארבעה מילין) הוא 72 דקות. דעות נוספות: יש אומרים שזמן הליכת מיל הוא 22.5 דקות, ויש חולקים שזהו 24 דקות (ביאור הלכה סימן רמט סעיף ב ד"ה וי"א).
3 תורת שבת ס"ק א, חוט שני פ"ח ס"ק ג.
4 פרי מגדים (הובא במשנה ברורה ס"ק א), הגר"ח סעיף ג.
5 ב"ח ומגן אברהם (הובא במשנה ברורה שם).
6 מג"א ס"ק ב בשם האגודה, תוספת שבת ס"ק א, הגר"ח סעיף ד, ועוד, הובא במשנ"ב ס"ק א, ובה"ח ס"ק א, אולם

לצאת ביום שישי סמוך לשבת?

כתבו האחרונים כי האיסור לצאת לדרך רחוקה ביום שישי אינו מצוי כל כך כיום, כיון שמקובל ברוב בתי ישראל להכין צורכי שבת בצורה מרווחת ומספקת. לכן, בין אם האדם בדרכו לביתו ובין אם הוא מתארח בבית אחרים, אין חשש שמא לא יספיקו צורכי השבת גם עבורו¹⁴.

כמו כן, אם האדם הולך למקום שמצוי בו לקנות את כל צורכי השבת בשפע (כגון עיר מיושבת), אפשר להקל ולצאת לדרך רחוקה אף אם יגיע למחוז חפצו אחר חצות היום¹⁵.

בנוסף, כל האיסור המקורי נובע רק כאשר בני הבית או המארחים אינם יודעים על בואו. ולכן, בנידון שלנו שהמשפחה הוזמנה מראש או

דיני קביעת סעודה בערב שבת

בשבת גמור.¹⁶

סעודה שרגיל בה בחול: מותר מן הדין לאוכלה בערב שבת אפילו סמוך לחשכה. אך מצווה להימנע מלקבוע סעודה (אפילו כזו שרגיל בה) החל מתשע שעות זמניות ומעלה (כלומר: כשלוש שעות זמניות לפני שקיעת החמה)¹⁷.

אכילת עראי: מותר לאכול אכילת עראי (כגון אורז ובשר, פירות או מזונות בשיעור מועט) ללא קביעות סעודה במשך כל היום כולו לכתחילה¹⁸.

המתארחים בבית מלון בשבת - האם מותר להם לסעוד בחדר האוכל ביום שישי בבוקר, או שמא יש בדבר איסור "סעודה שאינו רגיל בה"?

האליה רבה ס"ק א, כתב לפסק בזה, וכתב השעה צ"ס"ה, שאף שאין בידנו למחות, שכבר נהגו העולם להקל על פי האגודה, מכל מקום יראה לבוא למקום שבייתו בעוד היום גדול, ומכל מקום וודאי שכל היתר זה לפי העניין, שאם בא עם משפחה וילדים שאפשר שלא יהיה ברווח מספיק לכולם, שוב שייך את סיבת האיסור.
7 ש"ע סימן רמט סעיף א, משנ"ב ס"ק ו.
8 משנ"ב ס"ק א, אור לציון ח"ב פט"ז תשובה ז, הלכה ב, ברורה הלכה ד.
9 אור לציון ח"ב פט"ז תשובה ו.
10 חזו"א מנשה איש ח"ב עמוד ק, וכן הובא בהלכות שבת בשבת ח"א פ"ב הערה 62 מהגר"ח קניבסקי שמהנהגו היה שלא לנסוע בערב שבת נסיעה שאורכה יותר מארבע שעות.
11 ובגמרא בגיטין לח ע"ב מביאה שב' משפחות נעקרו מהעולם, אחת כיון שקבעה סעודה כל ערב שבת, ואחת כיון שקבעה שבת ביום בית המדרש ע"ש ע"ד.
12 משנ"ב ס"ק יא, ובה"ח לקמן סימן תמד סעיף ז כתב שהחשש הוא שמא תימשך הסעודה זמן רב, ושוב לא יהיה תאב לאכול, ובמשנ"ב ס"ק א הביא שיש שכתבו שהטעם הוא שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצורכי השבת, וכתבו התוספת שבת ס"ק ג והכה"ח ס"ק יא שהנפק"מ בין הטעמים כשיש מי שיכין עבורו את צורכי השבת, או שכבר הכינו את הכל, שבאופן זה אין את הטעם של שמא לא יתעסקו בצורכי השבת, אך עדיין שייך את הטעם שיכנסו לשבת כשהם תאבים לאכול.
13 גיטין לה, ע"ב.
14 ובגמרא בגיטין לח ע"ב מביאה שב' משפחות נעקרו מהעולם, אחת כיון שקבעה סעודה כל ערב שבת, ואחת כיון שקבעה שבת ביום בית המדרש ע"ש ע"ד.
15 עיין בב"ח שכתב שהחישוב בשעות זמניות והובא

האם בזמננו, שנוסעים באמצעות כלי תחבורה מרחקים גדולים בזמן קצר, עדיין נוהג האיסור להתרחק יותר משלוש פרסאות בערב שבת?

אדם הנוסע באמצעות תחבורה (ולא הולך ברגל) - נחלקו הפוסקים עד מתי מותר לו לצאת לדרך ארוכה: יש שכתבו להקל שיכול לצאת אף לדרך ארוכה המורכת יותר משלוש פרסאות, ובלבד שיגיע למחוז חפצו עד שליש היום¹⁹, ויש שכתבו להקל יותר שרשאי לצאת לדרך אף לאחר חצות היום, כל שיעמוד לשבות בעוד היום גדול, כדי שיוכל להכין את צורכי השבת²⁰.

משפחה המתגוררת בבני ברק שמתארחים אצל הוריהם שגרים בירושלים האם רשאים

האם מותר לערוך סעודות גדולות ביום שישי, ומאיזו שעה ביום ראוי להימנע מקביעת סעודה רגילה כדי לקיים את סעודת ליל שבת בהידור ובתיאבון?

איסור סעודה גדולה: אסור לקבוע ולערוך בערב שבת סעודה גדולה שאינו רגיל בה בשאר ימות השבוע. הטעם לכך הוא כדי שיכנס האדם לשבת כשהוא "תאב לאכול" את סעודת הלילה. אפילו אם אוכל את הסעודה הגדולה בשעות הבוקר, כיוון שהוא מרבה בה שלא כרגיל, יש חשש שלא יאכל בלילה לתיאבון²¹.

עם זאת, חשוב להדגיש: אין עניין להגיע לשבת כשהוא רעב ומעונה, שכן גם זה פוגע בכבוד השבת. המטרה היא להגיע במצב של תיאבון ולא

1 סוכה מ"ד ע"ב.
2 שיעור פרסה: הגדרת הפרסה: פרסה היא ארבעה מילין. מיל הוא אלפיים אמה, ולכן פרסה היא שמונת אלפים אמה (משנה ברורה סימן קי"א ס"ק לא). שיעור החמץ של מיל (דעות שונות): יש אומרים שזמן הליכת מיל הוא 18 דקות (משנה ברורה סימן צב ס"ק; סימן תנט ס"ק טו). לפי דעה זו, זמן הליכת פרסה (ארבעה מילין) הוא 72 דקות. דעות נוספות: יש אומרים שזמן הליכת מיל הוא 22.5 דקות, ויש חולקים שזהו 24 דקות (ביאור הלכה סימן רמט סעיף ב ד"ה וי"א).
3 תורת שבת ס"ק א, חוט שני פ"ח ס"ק ג.
4 פרי מגדים (הובא במשנה ברורה ס"ק א), הגר"ח סעיף ג.
5 ב"ח ומגן אברהם (הובא במשנה ברורה שם).
6 מג"א ס"ק ב בשם האגודה, תוספת שבת ס"ק א, הגר"ח סעיף ד, ועוד, הובא במשנ"ב ס"ק א, ובה"ח ס"ק א, אולם

על כל פנים, אם אוכל ללא לחם רשאי בכל אופן כדין אכילת ארעי שמותרת בשופי כל היום כולו, ויש להיזהר שלא ימלא כרסו במאכלים המוגשים שם, כדי שיזכה לקיים את סעודת ליל שבת לתאיבון ובשמחה, כמבואר בפוסקים שזהו עיקר כבוד השבת.

אלו מאכלים מותר לאכול בערב שבת לאחר השעה התשיעית, ומהן ההגבלות על כך כדי להגיע לסעודת שבת בתיאבון?

אכילת עראי: כגון: פירות וירקות. בשר, אורז וכדומה (אפילו בכמות גדולה, כל עוד זו מוגדרת אכילת עראי) מותרת לכתחילה במשך כל היום, גם לאחר שעה תשיעית וסמוך לשבת. כמו כן, מסקאות שאינם משכרים מותרים ללא הגבלה.

פת ומיני מזונות: לחם - מותר לאכול עד שיעור כביצה¹⁹ (50- סמ"ק). מיני מזונות - (עוגות או תבשילים מחמשת מיני דגן) מותרים כל עוד לא קובעים עליהם סעודה (כלומר, פחות משיעור של 3-4 ביצים).

אף על פי ש"אכילת עראי" מותרת, חובה על האדם להימנע מלמלא כרסו במאכל ומשקה סמוך לשבת באופן שיגרום לכך שיהיה שבע, ולא יוכל לקיים את מצוות סעודת שבת כראוי ובתיאבון²⁰.

אלו סעודות נחשבות כ"סעודת מצווה" המותרת בערב שבת?

מעיקר הדין, מותר לערוך סעודת מצווה בערב שבת, אף אם כתוצאה מכך יפחת מעט התיאבון לסעודת ליל שבת, ובלבד שסעודת השבת לא תתבטל לחלוטין²¹.

אמנם, לכתחילה יש להדר ולקיים את הסעודה מוקדם ככל האפשר בשעות הבוקר, וזאת משום כבוד השבת. בדיעבד, אם לא התאפשר הדבר, ניתן לקיימה עד הלילה (כיוון ש"מצווה בזמנה עדיפה"). אך על המשתתפים להיזהר שלא למלא כרסם יתר על המידה, כדי שיוכלו לקיים את סעודת השבת כהוגן. ומידת חסידות היא לסיים את הסעודה קודם חצות היום, או לכל המאוחר שלוש שעות זמניות קודם שקיעת החמה (שעה תשיעית)²².

סעודת מצווה המותרות (שזמנן חל בערב שבת):

ברית מילה ופדיון הבן: מותר לערוך את הסעודה ביום המצווה עצמו, שכן חיוב המצווה חל באותו היום²³. לגבי פדיון הבן שנדחה עקב אונס, הכרעת הפוסקים היא שיש לקיים את הפדיון וסעודתו ביום שיש ולא לדחותה לאחר השבת, כיוון שברגע שהגיע זמן הפדיון, בכל שעה ושעה שהאב אינו פודה את בנו, הוא מבטל מצוות עשה, כיוון שהחיוב עומד ותלוי ועומד, הרי שזהו "זמנה" של המצווה כעת. אך יש להקדים את הסעודה ככל האפשר²⁴.

ראש חודש: אם חל בערב שבת, מותר להרבות בסעודה לכבודו כיוון שהיא נחשבת "מצווה בזמנה", ויש שחלקו בזה²⁵.

סעודת פורים: כאשר פורים חל בערב שבת, מקיימים את הסעודה ביום שיש, ויש להשתדל לעשותה בשחרית קודם חצות היום²⁶. או קודם שעה תשיעית²⁷.

סעודת חול המועד או יום טוב: החלים בערב שבת, מותר לאכול את סעודת היום כדרכו, אך ראוי להקדימה ולסיימה קודם שעה תשיעית²⁸.

סעודות שיש להימנע מהן או להקדימן:

סיום מסכת: יש להימנע מעריכת סעודת סיום בערב שבת, אלא אם כן סיים את המסכת באותו יום ממש (ויש מחמירים גם בזה)²⁹. שבע ברכות: נמנעים מעריכת סעודת "שבע ברכות" ביום שיש³⁰. בר מצווה³¹ והילולא: לכתחילה יש להקדים סעודות אלו לליל שיש (חמישי בערב) ולא לקיימן ביום שיש, כדי שלא לפגוע בהכנות השבת ובכבודה³².

רבים נוהגים בשבת בבוקר, לאחר התפילה, לערוך "קידושא רבה" על עוגות ומיני מאפה, ורק לאחר זמן מה להתיישב לסעודת השבת על הפת. האם יש במנהג זה פגיעה בהלכה שיש לאכול את סעודת השבת "לתיאבון"?

והאם יש הבדל בעניין זה בין סעודת הבוקר לסעודת הלילה?

מצווה לאכול סעודת שבת לתאבון, וכיון שעיקר סעודת שבת הינה על הפת יש שכתבו לאסור אכילת עוגות ושאר מיני מזונות אחר הקידוש קודם הסעודה, משום שאחר כך לא יוכל לאכול

את עיקר סעודת השבת לתאבון, אולם יש חולקים שאין איסור בזה וכן מנהג העולם להקל בזה בקידושא רבה של שחרית, ועושים קידוש על עוגות ומיני מאפה, ואחר כך עושים את סעודת שבת על פת, ואין למחות ביד המקלים. מכל מקום, אנשי מעשה מחמירים לעצמם במקום שאפשר, ועל כל פנים לכולי עלמא נכון להיזהר שלא להרבות באכילת מיני מעדנים ותבשילים קודם סעודתו, ובפרט אם יודע בעצמו שיהיה לו קשה אחר כך לאכול את סעודת השבת³³.

האם יש ענין להתענות בערב שבת, כדי להיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול?

כתבו הפוסקים שאנשי מעשה היו נוהגים להתענות בערב שבת, כדי שיבואו לסעודת השבת כשהם תאבים לאכול³⁴, ויש שכתבו שאדרבה יש איסור בדבר, שאין זה ממכודו השבת שייכנס אליה האדם כשהוא מעונה וחלש³⁵. עוד הוסיפו, ששינוי וסת המאכל הוא תחילת חולי מעיים³⁶ שהרי רבים הם האנשים שאחרי הצום, כשהם אוכלים מאכלים שמנים ומבושמים, אין הרגשתם טובה וגופם נחלש, ואין זה ממכודו השבת.

על כן מצינו לרבים מהגדולים, שאף שמיעטו באכילה בערב שבת, מכל מקום היו אוכלים מעט וטועמים ממאכלי השבת, כדי להרגיל את המעיים לכך. ובהו היו מקיימים גם את הנאמר "טועמיה חיים זכו", לבדוק שהתבשילים מתוקנים וראויים לסעודה. ורק אדם שהוא רגיש במיוחד, שיועד בעצמו שאם יאכל ביום לא יוכל לאכול בלילה לתיאבון - הרי זה מנהג טוב שיתענה בערב שבת, ובלבד שלא תזיק לו התענית³⁷.

כאשר חל צום עשרה בטבת בערב שבת, האם יש להשלים את התענית עד צאת הכוכבים או שמותר לשבור את הצום לאחר תפילת ערבית?

כאשר חלה תענית ציבור בערב שבת (ובזמננו שכיח הדבר רק בצום עשרה בטבת), חייבים הכל להשלים את התענית עד צאת הכוכבים³⁸. וראוי לציבור להזדרז בתפילת ערבית סמוך לצאת הכוכבים, כדי שיוכלו לקדש ולאכול מיד, ולא יתבטלו מעונג שבת³⁹.

אנשי משמר שלא היו מתענים בערב שבת מפני כבוד השבת, כדי לקבל תוספת והארת השבת, כמבואר בשער המונות דף סב ע"א, שמתחילת שעה חמישית נכנסת הארת השבת, אולם החיד"ח במחנה ברכה סק"ב הביא בשם הרב החסיד בעל דעת חכמה שער השבת פ"ד, שנתן טעם לתענית ערב שבת על פי הסוד, כדי לפשפש במעשיו כדי שתשרה בו תוספת נשמה וכו', ועל ידי התורה והרהור תשובה וזכה לנשמה יתירה, וכתב על זה במחזור ברכה שדבריו חיים וקיימים, הובא בכ"ח שם, אך באורחות חיים הלכות ערב שבת סימן ג', ובלבד בו סימן סב, כתבו שיש אסורים להתענות ערב שבת מפני דרכי האמורי, וביפיה ללב סק"א כתב שהפוסקים לא חששו לזה, עיין עוד מטה יהודה שם סק"ו, והלכה ברורה חלק ביורו ההלכה ס"ק כה.

38 רמ"א סימן רמט סעיף ד' על פי רוב הראשונים, ולא מנהי בזה הנאי קודם התענית שאינו רוצה להשלים שאין הדבר תלוי בדעתו, משנ"ב סוף ס"ק כא ע"פ המג"א ושאר אחרונים, ושבת ר"י הובא מדרש שיש לעסוק דבר מה קודם הלילה לבית המצות, ולא הסכימו הראשונים לדבריו, ואף שבדעת הב"י והשו"ע אין הכרח ברוח אף חייבים להשלים או שתלוי הדבר ברצונו, עיין בה"ל ד"ה אם לא, מכל מקום הסמכת הפוסקים שחייבים להשלים ושכן המנהג, המהרה"ה פלאגי ברוח חיים סימן ק"ה, יביע אומר ר"י סימן לא, ובספרו שרית יפה, הובא דעת ח"א סימן פ, ולומד מן הספר הפך מסברת הבה"ל הנ"ל שדעת השו"ע כפי שנראה על פי דברי האבודרהם שהובא בכ"י ביטמן תקנ, שצום עשרה בטבת חמור שאם היה שייך שהיה יוצא בשבת, עמו, וכן דבריו ש"י מגילה דף ה' ע"א כתוב לא, מכל מקום חזי לאצטרופי האי סברא לענין עשרה בטבת שחל בערב שבת, שיצטרכו להשלים את התענית שכתוב "בעצם היום הזה".

39 פסקי תשובות הלכה ז, הלכה ברורה הלכה יז.

עד שעת הכושר יום שראוי לתקן בו את הסעודה, עיין עוד חו"ע שבת ח"א עמוד לו והערה כ שם, פסקי תשובות ה"ג ושם הערה 20, הלכה ברורה הלכה י. 30 אף שבשינואי משכנת מצוות הסעודה ז' ימים כמבואר בהג"ח סיף ה, היינו דווקא כשלא ערכו סעודה לאחר החופה, אבל אם עשו כבר סעודה אין חיוב פי השו"ע באבן העזר סוף ס"ד. 31 הגר"ח קרליץ חוט שני ח"א פ"ו סק"א, וכן הכרעת ההלכה ברורה הלכה יא, אולם העיר השולחן ס"ז, והקצות השולחן סוף סט ב"ה"ש סק"ו, חו"ע שבת ח"א עמוד לו כתבו להתייר לקובעה בערב שבת, אך ודאי שכל זה ביום שבו נעשה בו י"ג ולא להקדימו או אחרו את הרב מצווה.

32 פסקי תשובות הערה 21, עיי"ש עוד. 33 האר"י זרוע ובטת הלכות ח"א כתב לאסור, והדרכי משה חלק לדבריו וכתב להוכיח להיתר, והוסיף שבתשובות כתב הא"י שהיו גדולים שעשו כן והיו מביאים להם מיני מזונות קודם הסעודה כדי להתייר ולהשלים מאה ברכות, ואח"כ היו אוכלים לחם לצורך הסעודה, והמג"א הסכים לאסור, והגר"ח בקונט"א סק"ד כתב ליישב את המנהג, להקל בזה, ומכל מקום כתב האשל אברהם ב"טשמש, שגם במשך היום מותר לטעום מידו אכילה, אם איננו שגם בליל שבת לפני הסעודה אפילו רק מעט מיני מזונות יגרום שאכילת השבת תהיה אכילה גסה ולא לתאבון, אך בשחרית שיעניין לא אכל כלום מקמינו בבוקר, מעט מזונות ומתייר לא יאקל את התאבון, עיין עוד בה"ל ד"ה מותר, והלכה ברורה הלכה יד. 34 טור וי"ט סימן רמט סעיף ג, עיי"ש שכתבו להוכיח כן מהמורה בעירובין מ"ב, ומיהושעלמי. 35 ב"ה, ומג"א סק"ו ועוד אחרונים, וכתבו להוכיח כן בכמה ראיות, הובא שיטתם משנ"ב ס"ק יח. 36 כמבואר במורה"ב סוף קומ"ב. 37 משנ"ב ס"ק יח, פסקי תשובות הלכה ו' עיי"ש עוד, ובכ"ז ס"ק כב כתב לדיין מדברי רבנו ור"א שבער הכוונות דף ס' ע"ג שאין להתענות בערב שבת, כמו

שהיא מדאורייתא, ובשם שו"ת בית יעקב סימן עג עג כתב שמצווה זו היא מדרבנן, וכן כתב הבה"ל סימן תרמ סעיף ו ד"ה וסעודת בשם הגר"א לענין סעודת ברית מילה בסוכות, שכיון שסעודת מילה אינה מצווה מדאורייתא, אין היא דוחה את מצוות סוכה, אולם בשו"ע י"ד סימן רסה סעיף יב מובא שנוהגים לעשות סעודה ביום המילה, ומשעם שאינו אלא מנהג, וכן כתב המה"ר א"ר ב"ר סימן שה סעיף י' לגבי פדיון הבן, עיין עוד יביע אומר ח"א א"ח סימן כו. 24 כן הכרעת המשנ"ב ס"ק יב על פי הנשמת אדם והמור וקציעה ועוד, אולם המג"א סק"ה, הפמ"ג, והגר"ח סיף ח כתבו שאין לעשות את הסעודה ביום שיש כיון שכבר נדחת המצווה יתנה לאחר השבת מפני כבוד השבת, עיי"ש עוד לגבי עצם הפדיון, אולם לענין הלכה הסכימו הרבה אחרונים שיש לעשות את סעודת הלילה והתבטל ממצוות עונג שבת, וקיים סעודת השחרית, כדי שיש להשתטל ממצוות עונג שבת, כפי מאוי סימן תקסה, פתח הדרי סיף ג', כ"ח ס"ק יב-ג, חו"ע שבת ח"א עמוד לו, ועוד, עיין עוד בהלכה ברורה חלק ביורו ההלכה ס"ק טו. 25 ערוך השולחן סעיף ז. 26 משנ"ב שם בשם המהרי"ל סימן נו. 27 משנ"ב שם בשם המהרי"ל סימן נו. 28 עיין אורחות רבנו עמוד קא, שהחיד"ח והגר"ח קייבסי הקלו בזה והיו אוכלים את סעודת יום טוב אחר חצות היום, וכן מנהג העולם, ושונה דין זה מפנינו שילכתחילה יש להקדים שחרית, כיון ששם מצווה ועומד לתלות יין, וחיוב אינו לבסומי וכו', ויותר יש לחוש שמא יבוא להתבטל מסעודת שבת מחמתה, ועיין עוד בהלכה ברורה הלכה ב.

29 בב"ה"ל ד"ה או פדיון כתב להתייר בסעודת סיום מסכת, והורה הגר"ח קרליץ בחוט שני ח"א פ"ו סק"א, שהיינו דווקא במי שסיים את המסכת בערב שבת, ולא במי שסיים קודם לסעודה ביום שיש, אך בקצות השולחן סימן טט הערה ג, כתב לתמוה על המתירים, וכן מפורש בב"ה"ל י"ד סימן רמט ס"ק יח בשם תשובת מהר"ם מינץ שכשבאים לסיים המסכת ישיר מעט בסוף ערוך השולחן סעיף ט, אף שאפשר פוסקים כמבואר שכל הדין הוא להתחיל קודם שעה תשיעית, ולא לסיים, מכל מקום זיל בטר טעמא, וליהודי כד שיוכל לקיים מצוות סעודת שבת לתאבון, ושהיה צורכי השבת, עיין פסקי תשובות סימן רמט הלכה ג, ובהערה 27. 23 המצווה של סעודת ברית מילה בזמנה, ובחברתה של תשובה סימן תקנא ס"ק לג בשם שו"ת אור נעלם סימן ט